

Klic TRIGLAVA

LETO V.

7. aprila 1952

ŠTEV. 90.

T R S T

Italijanski izgredi so dosegli, da je tržaško vprašanje spet močno sto pilo v ospredje. Jasno je, da celotno vprašanje - kljub še takim tristranskim izjavam izpred štirih let - ne more biti rešeno brez sodelovanja Jugoslavije, ki drži pod vojaško zasedbo dobršen del tržaškega področja. Položaj zapadnih zaveznikov ni lahak, ker jih moralno veže ona marčna izjava in ker se ne smejo zameriti niti protimoskovskemu Titu niti Italijanom ki so po Atlantskem dogovoru vojaški zavezniki. Ker je italijanska sitnost naraščala, so jim v čudoviti zapleteni diplomatski igri končno nekoliko ugodili. Kaže, da je ministrski predsednik g. De Gasperi dosegel že v Lizboni popust glede tržaških volitev. Tržaške občinske volitve se bodo vršile istega dne kot v Italiji in po istem načinu vezanih list, ki je neugoden za male stranke, če se med seboj ne povežejo. Popolnoma krivičen je v takih prilikah, kjer je večina določena po narodnosti. Narodnostna manjšina izgu bi vsak glas in vsako priliko, da bi se kdajkoli mogla zakonito prizadevati za svoje pravice; tembolj če ni enotna, temveč razdeljena na več političnih skupin.

Izgredi v Trstu so izsilili sedanje londonske razgovore. Kljub ponovnim izjavam, da se ne bodo tikali Jugoslavije, ker je predmet le uprava zone A, je jasno, da se giblje razvoj proč od Svobodnega ozemlja, čeprav zaenkrat še v nikakršni določeni smeri. Anglija se želi otresti neljube odgovornosti; v Trstu nastanjeni vojaki bi drugod bolj prav prišli; napetost med Jugoslavijo in Italijo danes koristi le Kominformi. Rešitev bi zato bila zelo ljuba, toda razbija se ob trmi prizadetih. Tito noče niti slišati, da bi zona B vsaj delno prepustil Italiji; Italija noče nič manj kot celo ozemlje. Škoda, da je pred leti bila zamujena prilika za Svobodno ozemlje, ki bi moglo deliti enako pravico Slovincem in Italijanom. Gotovo bodo tržaški Slovenci še naprej glasno vztrajali na uveljavitvi Svob. trž. ozemlja v polni veljavi - kar bi končno bila enaka "žrtev" za Italijo in Jugoslavijo. Žal pa izid te trde bitke za Trst ni odvisen od samih Tržačanov. Če ne bodo razvili sistematične in vztrajne kampanje, da se bo njihov glas dobro čul, se bo odločalo brez njih.

Majske volitve bodo prav v tem izrednega pomena. Treba je računati že zdaj, da bo nesrečni večinski sistem obveljal, četudi ga je treba javno obsojati. Usodo majhnih razdeljenih list proti velikim vezanim je lahko ugotoviti. Tržaški Slovenci bodo zato morali z vso odgovornostjo vstopiti v volilno akcijo. Morda utegnejo najti rešitev v podobni obliki kot vseh pet tržaških slovenskih kulturnih združenj pri akciji za Osrednji kulturni dom. Če bi takšna kombinacija bila še preozka, morda ne bo kazalo drugega, če bodo dani pogoji za to, kot da slovenske skupine prekoračijo celo svoj nacionalni okvir in združeno z drugimi pri volitvah nastopijo pod geslom za neodvisni svobodni Trst.

Sestanek treh sil v Londonu

London, 3. aprila. (Poročilo dopisnika)

Predstavniki Amerike, Anglije in Italije so po današnjem prvem sestanku o Trstu objavili izjavo, v kateri pravijo, da so površno pregledali možnosti, kako bi Italijanè bolje pritegnili k upravi zone A. Ponovno so poudarili, da odločitve tega sestanka ne bodo prejudicirale končne ure = ditve celotnega tržaškega ozemlja.

V istem smislu se je včeraj izrazil v Spodnji zbornici zunanji ministar g. Eden. Jugoslavija bo obveščana o poteku londonskih razgovorov.

(Poročila o Trstu na 3. in 4. strani)

BENEŠKI SLOVENC

Današnje poročilo o Beneških Slovencih na 5. strani kaže, da leži teža vsega problema na ramenih slovenske duhovščine. Ker je to edina slovenska inteligenca in kot takšna najbolj uporno v obrambi slovenskega življa, je jasno, da je ta duhovščina ključ celotnega problema - za nas Slovence in za Italijane. Ni se čuditi, da so si vse italijanske oblasti in rešimi pri zadevali, da bi na svojo stran pridobili v politiki raznarodovanja italijansko cerkveno gosposko. Preko te so nameravali in uspeli odstranjevati ta kamen spodtike - slovenske duhovščino. Kako je sicer mogoče, da sedem slovenskih duhovnikov pastiruje po furlanskih farah!? In tam, kjer je bil za slovenskim duhovnikom nameščen italijanski, je iz cerkve izginila slovenska molitev, slovenska pridiga in slovensko petje; v takšno duhovnijo se potem slovenski duhovnik ni več povrnil.

Ker pa kljub temu slovenski starši v predšolski dobi govore s svojimi otroci samo slovensko, je sedanja krščansko-demokratska vlada začela pri osnovi: v vsaki še tako majhni vasi so ustanovili "vrtec" za otroke od 3 do 6. leta, kjer dobe vso oskrbo, a smejo govoriti le italijansko.

Česar pri italijanski vladi, četudi so je vsa usta polna krščanstva in demokracije, ni mogoče zdaj doseči, se zdi, da bi mogli pri Sv. Stolicy, če bi slovenska akcija bila sistematična. Doseči od Vatikana, da videmski nadškof v slovenskih duhovnijah nastavlja samo slovenske duhovnike, da one iz furlanskih župnij prestavi nazaj na slovenske, da se za nadškofijo postavi posebni slovenski generalni vikar, da se po slovenskih krajih poučuje krščanski nauk v slovenskem jeziku, da se v malem semenišču poučuje slovenska duhovščina - pomeni rešiti vprašanje obstoja Beneških Slovencev. Kajti - s slovenskim duhovnikom in slovensko molitvijo ta zemlja ostane ali izgine kar slovenska!

Velikega pomena bi bilo, če bi izseljenci in begunci mislili na pomoč pri vzgoji beneš. slovenskega duhovskega naraščaja. Druga naloga Slovencev po vsem svetu raztresenih bi bila, da dobe stike s krajevnimi katoliškimi krogi in časopisi ter jih opozore na verske razmere v Ben. Sloveniji. Intervencija, če bi prišla od več strani, bi dosegla svoje pri Vatikanu. Tretjič pa bi se goriški Slovenci morali v bodoče več zanimati za svoje slovenske sosede v "Slovenjščini".

SLOVENSKA DRŽAVA

Kljub laskavi oceni, ki jo je febr. "Slovenska država" zapisala o "Klicu Triglava", ne moremo podleči razlagi "resne dvojne zmote", ki da izhaja iz novoletnega uvodnika v našem listu.

V politiki ne moremo mimo trdega dejstva, da Jugoslavija obstoja kot mednarodno pravni faktor in da more le obstoječa mednarodno pravna ustanova, kot je zdaj FLR Jugoslavija, najbolje zavarovati tako slovenske kot hrvaške in srbske državne meje. Bojimo se, da bi idealno zanašanje na vznešene izjave o človeških svobodah ali na zamišljene večdržavne zveze, ki jih v resnici še nikjer ni in tudi ni gotovo, če, kdaj in v kakšnih oblikah bodo nastale, moglo pripeljati do podobne usode, kot jo je doživela Država Slovencev, Hrvatov in Srbov po prvi svetovni vojni. Dobro znani sedi Italija in Avstrija danes celo trdno sedita v zapadnem taboru.

Pokomunistična Jugoslavija, ali kakorkoli bi se takšna zveza že imenovala, bo mogla obstojati le, če bo produkt svobodne volje njenih sestavnih narodnih držav. Ko terjamo za Slovence svobodo, ne mislimo le smrt komunizma, temveč svobodo proti vsaki obliki nasilja. V dobi po osvoboditvi bo treba točno vrednotiti narodno-drjavna hotenja in mednarodne možnosti. Ob stani puščamo vse še tako lepe, a trenutno politično malo realne programe, ki nas ob odločilni uri lahko stanejo okrnitev narodnega telesa ali namišljeno "suverenost" v laško-nemških kleščah.

Demokratska alternativa Titu nikakor ne more škoditi. Pamet pravi, da se je proti skupnemu sovražniku dobro skupaj boriti. Preveč lahkomišelnosti bi bilo prepuščati padec komunizma doma usodi in zaupati v Zapad, da bo ob svojem času uslužno zrušil Tita in nam poklonil svobodo. Če bi zanašanje na velike in dobrosrčne zaveznike zadostovalo, bi jim mogli tudi mirno zaupati slovensko državo in bi vsa prizadevanja "Slov. države" bila napotena. V podarjeni svobodi, ki bi bila popolna, bi se tudi o državni obliki mogli izražati - torej bi zdaj mogli

molče čakati lepših dni. "Slov. država" ni tega mnenja; doslednost bi jo približala našemu stališču. Delovna zveza emigracije proti Titu niti ne obvezuje narodov po osvoboditvi.

KLIC TRIGLAVA

53, Bucks Hill, Chapel End,
Nuneaton, Warwickshire

Izhaja 1. in 3. ponedeljek v mesecu .

ZAVRETA LAŠKA KRI TEŽI TRST

Neredi v Trstu pred štirinajstimi dnevi so kronali dolgotrajno pri zadevanje italijanskih elementov, da obrnejo pozornost na tržaško vprašanje in izsilijo priključitev tržaškega ozemlja Italiji. Ker upravlja zona A angleški guverner, gen. Winterton, se laška jeza že dolgo obrača proti Angležem, kakor so kazala podpihovanja proitalijanskih tržaških politikov. 20. marca 1948, na predvečer volitev v Italiji, so tri sile, USA, Anglija in Francija, izjavile, naj se Trst priključi Italiji. Na to izjava, ki je priznana bila volilni golaž za nekomunistične stranke, se Italijani poslej neprestano trmasto sklicujejo, čeprav to je Tito odbil kot nemogočo in so zapadne sile priporočile neposredna pogajanja med Italijo in Jugoslavijo. Ob četrti obletnici so Italijani v Trstu pripravili velik cirkus. Zavezniška vojaška uprava jim je dovolila veliko zborovanje v gledališču Verdi, katerega je prenašal italijansko radio, na trgu Unitas pa naj bi kasneje bil koncert. To je bila, po "Timesu", spretno nastavljena past, v katero je oblast padla. Zbrane množice na trgu se seveda niso zadržale po predpisih, nastale so demonstracije, pri katerih je v spopadih s policijo bilo nekaj ranjenih.

Italijani so vzdignili silen vrišč. Napovedali so dvanajsturno stavko. Nastali so novi neredi, novi spopadi s policijo in bilo je več poškodovanih. To je dalo znak za vroče delovanje po vsej Italiji. Italijani, ki ne potrebujejo mnogo povoda, da se razburijo, so dajali duška svojemu ogorčenju v parlamentu, v časopisih in na ulicah. Anglo-italijanski odnosi so, po "Timesu", največ trpeli, kajti tako komunisti kot novofašisti do popolnosti izrabijo vsako priliko za razgrajanje in nastopanje proti Zapadnim silam. To pot so bila protiangleška čustva že itak razvneti, ker da je tržaška policija, pod angleškim vodstvom, nasilno postopala.

Angleški zunanji minister g. Eden je v parlamentu izjavil, da so obtožbe proti policiji popolnoma brez osnove. Toda Italijani so se razvneli in so bili trdno namenjeni, da do skrajnosti izrabijo položaj. Razgrajajoče množice so služile vladi za dokaz italijanskega razpoloženja in nudile povod za diplomatsko izsiljevanje.

Šest dni po prvih neredih, ko se je Trst že pomiril, je ZVU naznanila, da bodo občinske volitve v zoni A tržaškega ozemlja 25. maja, istočasno kot v Italiji, in da se bodo vršile po italijanskem majoritarnem sistemu. To naznanilo je, po "Manchester Guardianu" zares nesrečno, ker bo dalo tržaškim Italijanom misliti, da so z nasiljem dosegli ugodnost, katere jim je bila lani odbita.

Naslednji dan je bilo javljeno, da se bodo v Londonu vršili razgovori med Italijo, USA in Anglijo o upravljanju zone A tržaškega ozemlja. Po ponovnih zagotovilih ne bo govora o celotnem tržaškem ozemlju, temveč bodo le skušali najti pot, da pritegnejo Italijane tesneje k upravi in jih tako vsaj delno potolažijo. Kajti Italijani niso bili leni pri opominjanju, da so vsi složni, kar se tiče Trsta. Italija sodeluje pri Atlantskem paktu; toda če zapadnjaško usmerjena sedanja vlada ne uspe pri Trstu, so prikrito grozili, jo bo javno mnenje odpihalo in naslednik morada ne bo zaveznik Zapada.

To je dobro povedal Tito pred tednom. Oglasil se je nepričakovano med proračunsko razpravo v beograjskem parlamentu in ostro obsojal anglo-ameriške poskuse, da dajo Italiji, kar ji ne pripada. Pritožil se je, da so razgovori v Londonu nepravični, ako ne prisostvuje Jugoslavija. Ko je bilo demonstracij v Italiji konec, so jih priredili v Jugoslaviji. Po Titovem govoru je v Beogradu okrog 200.000 ljudi protestiralo, da bi bil Trst priključen Italiji. V Ljubljani je zadnji ponedeljek sodelovalo v demonstracijah preko 50.000 ljudi, ki so več kot tri ure hodili po cestah in zahtevali, da ima Jugoslavija besedo pri odločanju o bodočnosti Trsta. "Times" je pripomnil, da ni bilo neredov in ne vzklikov proti Angležem in Amerikancem.

V Trstu so slovenske in italijanske skupine, ki se zavzemajo za STO najprej ločeno izdale svoje resolucije, kjer ugotavljajo, da so bili izgredni možni zaradi popustljive politike ZVU. 24. marca je slovensko-italijanski Akcijski odbor za obrambo STOja (brez Titovcev) isto ugotovil in zahteval odstranitev župana, predsednika zone in dveh prosv. šefov, odgovornih za izgrede. Kasneje je Slov. Akc. odbor protestiral na Varnostni svet zaradi uvedbe majoritarnega volil. sistema. Društvo "Pravnik" je odklonilo resolucijo Odvetniške zbornice.

ANGLEŠKI TISK

London, 3. aprila. - (Naš dopisnik poroča)

Tukajšnji listi se obširno bavijo s sedanjim izbruhom tržaškega vrašanja. Tako je "Times" dva dni zaporedoma prinesel tržaške novice na prvem mestu, konservativni "Daily Telegraph" pa je na prvo mesto posadil šele Titov govor v torek. Največ vesti so dobavili posebno prvih deset dni rimski dopisniki, ker takrat Titovina še ni stopila v akcijo. Tako so Angleži gledali Trst predvsem z italijanskega stališča, toda prav današnji "Times" prinaša nepristranski članek od posebnega dopisnika v Trstu, odkoder se je enako nepristransko oglasil pri drevišnjih poročilih tudi dopisnik BBC. To se pravi, da smo slišali tudi o Slovencih in ne le o Italijanih. Vsi listi se ujaljeno sprašujejo, zakaj so vedno Angleži krivi in vsi se žele iznebiti preglavic s Trstom. Obširna so bila poročila o protiangleških demonstracijah in dopisniki so bili v skrbéh za odnose med Anglijo in Italijo, pri čemer je prednjačil "Manchester Guardian". Toda isti dnevnik je vpraševal: Kaj pričakujejo Italijani? Da bomo šli zanje v vojno s Titom? Kajti zona B tržaškega ozemlja je pod jugoslovansko upravo in brez sporazuma z Jugoslavijo dokončna ureditev celotnega ozemlja ni mogoča. V uvodniku poudarja, da je pot neposrednih pogajanj ne dvomno trnjeva, toda edina druga možnost je nadaljevanje sedanjega nezadovoljujočega stanja. V današnjem uvodniku enači italijanski in jugoslovanski položaj, priznava zapletenost posebno etničnega problema in zagovarja opustitev zamisli Svobodnega ozemlja ter nujnost pogajanj.

"Daily Telegraph" v uvodniku vzdihne, da bi se Angleži že davno radi znebili dolžnosti v Trstu. Prava resnost vprašanja ni v razbitih glavah ali imovini, temveč v zastupljanju mednarodnih odnosov in slabljenju demokratične fronte. Hitra rešitev je potrebna in očitno leži v razdelitvi ozemlja, ki je ne more biti brez sporazuma Italije in Jugoslavije, kar poudarja tudi v drugem uvodniku.

"Times", katerega uvodnik so ostro napadali tako Italijani kakor tudi Tito, je označil izjavo iz 1948 kot nemodro, ker Zapadne sile nikdar niso mogle uresničiti svojih priporočil. Pač pa ni vzroka, da bi zona A ne bila izročena v italijansko upravo, prav kakor je zona B že dolgo v jugoslovanski. - Uvodnik je za en dan prehitel dogodke: priporočal je razgovore (ki so bili potem res naznanjeni) med Angleži, Amerikanci in Italijani o tem, kako bi zadnji prevzeli upravo in v koliko naj ostanejo v Trstu čete prvih dveh. Nedvomno bi sami Italijani želeli, naj čete ostanejo, da bi tako sedanja razmejitev med zonama ne privzela prestolen značaj. Toda ali navzočnost tujih čet Italijanom ne prikriva samo resničnosti? Današnji uvodnik vprašuje, ali more navzočnost AA čet kaj koristiti celotni stvari. Res, da predstavlja garancijo, da se ne bi Italijani ali Jugoslovani spozabili in z vojsko udarili na eno od obeh zon. Toda istočasno to ohrabruje oba partnerja, da postavljata maksimalne zahteve. Če bi šle AA čete iz Trsta, bi Jugoslavija in Italija bili bolj sprejemljivi da se sporazumeta na "polovico". S tem se "Times" vrača k prvotnemu zaključku, da bi Jugoslavija in Italija utegnili lažje najti rešitev, ko bi si gledali iz oči v oči.

BRZOJAVKA SLOVENSKE PRAVDE

Dne 1. aprila je tajnik Slovenske Pravde poslal angleškemu ministru za zunanje zadeve sledečo brzojavko:

"V zvezi s predstoječimi razgovori o Trstu, izražajoč razpoloženje Slovencev na tržaškem ozemlju, prosimo vlado Nj. Vel., da ima pred očmi varnost tamkajšnje slovenske manjšine, kateri so nedavni italijanski izgredi pod ZVU dali novih razlogov za globoko zakoreninjen strah pred tem, da bi njihova varnost zavisela izključno od italijanskih oblasti in bi bili prepuščeni na milost in nemilost renapeti italijanski množici; kajti po mnogih grenkih izkušnjah tudi iz časov pred in po fašizmu Slovenci ne zaupajo italijanskim oblastem, katere še niso izpolnile obveznosti do slovenske manjšine v pokrajini Furlanija-Julijska Benečija, ki jih jamči čl. 15. italijanske mirovne pogodbe in členi 3, 6. in 116 italijanske ustave."

PRELOŽENI PROCES

Čedad, 20. marca. (Naš dopisnik poroča.)

Sodna razprava proti dvema italijanskima časopisoma, ki bi se morala vršiti 14. marca v Vidmu, je ponovno preložena - na 18. junij. Kot vzrok preložitve razprave je sodišče navedlo, da leži obtoženi časnikar g. Cesco Tomaselli bolan v Londonu.

Tožbo so vložili že leta 1950 slovenski katoliški duhovniki v Beneški Sloveniji, ker je najprej "Il tempo di Milano" nato pa še "Messaggero Veneto" klevetal slovenske duhovnike kot titovce, komuniste, narodne izdajalce itd.

Za pričo na razpravi je vpisan tudi videmski nadškof dr. Nogara in to kot priča proti obema strankama oz. za obe stranki - slovensko duhovščino in zgoraj omenjena časopisa. Prva razprava, ki bi morala biti 13. decembra 1950 v Milanu je bila preložena, ker ji nadškof ni mogel prisostvovati, češ da je prestar in da ne more na tako dolgo potovanje.

Lani se je vršil proces tudi v Benetkah proti "Messaggero Veneto", pa je bil preložen in združen s procesom proti "Il tempo di Milano", ker je obtoženi "Messaggero Veneto" izjavil, da je objavil svoj članek na podlagi poročanja milanskega lista.

Zavlačevanje razprave in ponovna preložitve vzbujata sum, da je celotna sfera Italijanov zelo neprijetna in bi želeli, da razprave sploh nikdar ne bi bilo. To dokazuje tudi želja nadškofa, da bi tožitelji-slovenski duhovniki preklicali tožbo. Preden pa so ti tožbo sploh vložili, so zaman iskali pomoči pri cerkvenih predstojnikih in italijanskih duhovnih sbratih. Na pomoč so jim priskočili furlanski avtonomisti in podprli oklevetane duhovnike. Jasno je, da slovenska duhovščina tožbe ne more preklicati, dokler klevet oba laška časopisa ne prekličeta in ne plačati sodnih stroškov.

Na junijskem procesu, če bo do njega zares prišlo, utegne priti do zanimivega prizora, ko bo nadškof nastopil kot priča. Če se bo postavil na stran slovenskih duhovnikov, mu bodo laški časnikarji očitali izjavo za list "Il tempo di Milano" proti uporabi slovenskega jezika v cerkvi. Če pa bo nadškof to izjavo potrdil, mu bo slovenska duhovščina očitala izjavo videmskemu katoliškemu tedniku "La vita cattolica", kjer je nadškof branil slovenske duhovnike.

Preizkušeni laški recepti

Sicer pa smo v Videmski pokrajini dobili novega prefekta. Prejšnji prefekt dr. Celona, ki nas je zapustil v decembru lani, je razumel položaj beneških Slovencev in je do nas bil širokogruden. "Prefekt nam je bolj naklonjen kot pa nadškof" je bilo večkrat slišati med tukajšnjimi Slovenci. Žal z novim prefektom dr. Mozzijem ne bo tako. Že dvakrat je nagovarjal nekega slovenskega župana, naj prepove slovenskemu župniku pridiganje v slovenščini, češ "tu je vendar Italija".

Vendar pa smo bili nedavno presenečeni nad novim ukrepom cerkvenih oblasti. Iz Vatikana je namreč prišlo naročilo, da je treba v nadškofojskem semenišču v Vidmu poučevati tudi slovenščino. Tako hodi sedaj g. Eržen iz Gorice v Videm poučevati slovenski jezik v 1. in 2. letnik bogoslovja, kjer so seveda italijanski semeniščniki. Slovenski pouk je sicer le eno uro tedensko; poleg tega se slovenščina ne poučuje v malem semenišču kjer je 28 slovenskih gojencev, - kar bi pa bilo potrebno.

Sicer pa je stanje v cerkvenem pogledu med beneškimi Slovenci žalostno. Od 53 popolnoma slovenskih duhovnij se samo v 14 govori še slovensko. Od 28 beneško-slovenskih duhovnikov jih pastiruje med beneškimi Slovenci samo 17; štirje so nastavljeni v Kanalski dolini, sedem duhovnikov pa deluje med izključno neslovenskimi verniki v Furlaniji. Zaradi fašističnega zatiranja in protislovenskega delovanja laškega učiteljstva in laške duhovščine slovenski mladinci niso mogli v semenišče; tako danes v bogoslovju ni niti enega Slovenca. Zadnji ki je tam bil, se je moral preseliti v celovško bogoslovnico! Izgledi za bodoče so malo boljše, ker je zdaj 28 slovenskih dijakov v malem semenišču, (kjer pa se slovenščina ne poučuje). Vendar je njihovo vzdrževanje težavno, ker fantje izhajajo iz revnih hiš, kjer sami starši običajno ne zmorejo vzdrževalnine.

(Konec na 6. str. spodaj.)

L J U D S K A P R A V I C A

(Dopis)

Zaradi zažiganja škofa Vovka se je pred okrajnim sodiščem v Novem mestu zagovarjal Avgust Lenaršič iz Trebnjega (KT 89). Kot znano (KT 85, 87) se je ljubljanski pomožni škof Anton Vovk 20. januarja peljal v Novo mesto, da bi blagoslovil v Stopičah nove orgle. Na železniški postaji ga je napadla tolpa ljudi, ga končno polila z bencinom in zažgala ter opečene mu škofu preprečila odhod v bolnico, tako da se je moral vrniti v Ljubljano. Zanimivo je, kako je bil "incident razčiščen" v "Slovenskem poročevalcu", ker nudi nazoren primer ogabnosti pristranskega poročanja.

"Poročevalec" ni nikdar omenil, da je bil škof zažgan, temveč piše le, da je bil "Vovk lažje poškodovan". Nekatere demonstrante so denarno kaznovali, Lenaršiča pa je javni tožilec "obdolžil naklepnega poskusa hude telesne poškodbe ter to utemeljeval s tem, češ da je pri tem obtoženi uporabil tako snov, ki lahko povzroči celo smrt...". Poročevalec se kruto bori s slabvencino, tožilec pa s pravico, kajti kot obtežilna okolnost je nevedel, "da je Lenaršič zlorabil spontani način demonstracije za to, da v celoti izvrši svoj naklep."

Obtoženi je oberoč prijel za ponujani izgovor; le delno je priznal krivdo, "popolnoma pa je zanikal naklepno dejanje ter dejal, da bi uporabil pač kakršnokoli sredstvo, ki bi mu bilo pri roki, da bi izrazil svoj gnev in sovraštvo do Antona Vovka in preko njega tudi do vse sovražne delovščine." Razprava je pri tem zavila na uglajeno pot, ljudska pravica je prišla na svoj račun, začelo se je udrihanje čez duhovnike, ki smo ga večje ni. Obtoženi "je videl nekega visokega in debelega duhovnika in neko žensko, ki je od tega duhovnika zahtevala, naj ji vrne njene brate in sestre, ki so jih belogardisti pobili. Ko je obtoženi zvedel, da je ta duhovnik Anton Vovk, namestnik vojnega zločinca škofa Rožmana, je v njem vse zavrelo. Spomnil se je..." po vrsti vseh procesov v zadnjih časih, kjer so postili duhovnike. "Pred oči so mu stopili" likvidatorji, belogardisti, izdajalci in ovaduhi, ki so pošiljali ljudi v koncentracije. Potem so "štetil ne priče... delno potrdile krivdo obtoženega, obenem pa spontanost demonstracije..." - Branilec je "dejanje označil kot poskus lahke telesne poškodbe, storjene iz malomarnosti." Dejal je: "Ne zagovarjam nasilja ali ne reda, opravičujem le odgovor na izzivanje in trdim, da je... naravno pa mi di človeško nujno, da bodo... ljudje... na izzivanja odgovorili najmanj tako, kako so... ko so zvedeli, da je prišel mednje zastopnik pziroma namestnik škofa Rožmana. Dali so duška svoji... ogorčenosti in izrazili svoja občutja sovraštva in obsodbe belogardističnega zločinstva." Branilec je v celoti nekaj grozovitih zgodb, ki niso imele nobene zveze s razpravo ter "na dalje izpodbijal trditve..., da je bilo dejanje naklepno izvršeno...". Na bito polna dvorana okrajnega sodišča je burno odobraval govora branilca. Sodišče je kljub temu spoznalo obtoženega za krivega lahke telesne poškodbe, storjene iz malomarnosti in ga obsodilo na zaporno kazen." Poročevalec ne zapiše, kakšna je ta kazen.

"S tem je incident v Novem mestu razčiščen, vsem tistim reakcionarjem pa, ki so iz tega hoteli kovati svoj kapital, pa dan dostojen odgovor" poveduje Poročevalec. "Razprava je... pokazala... da je to ljudstvo splošno kadar koli upreti se ponovnemu oživljanju belogardizma ali drugemu nemu sovražnemu delovanju."

Nič niso omenili, kako je obtoženemu splah prišel bencin v roke in kako remo ugibati, da ga je morda nesel v dar svojemu novorojenemu nečaku, da bi teremu se je baje peljal na obisk. Tudi so pozabili omeniti, ali je napadeni imel kaj povedati. Razprava je bila v prvi vrsti zagovarjanje demonstracije, potem zelo krepko napadanje škofa Vovka in prav nazadnje kot pretveza, sojenje Lenaršiču kot izbranemu žrtvenemu kozliču.

Preloženi proces (konec)

Zdi se, da so v Vatikanu zdaj bolj dovzetni za pravice beneških Slovencev na cerkvenem področju kot so bili prej. Seveda pa te "pravice" se me ne pridejo in bi zato bila potrebna stalna in močna podpora vseh vplivnih slovenskih katoliških krogov, ki imajo kakšna poznanstva pri Sv. Stolici. Najbrž bi nadškof dr. Nogara predstavljal še močno oviro, toda krepko mu pritisku in trdnemu stališču Vatikanu bi se moral ukloniti tudi on.

(Glej uvodnik na 2. strani!)

RAZGLEDI

ŠKOTSKA LIGA ZA EVROPSKO SVOBODO

V 88. številu Klica Triglava je pod "Javnim mnenjem" pisal g. T. K.: "Da je ta ABN (Antiboljševiški blok narodov) dobil pokroviteljstvo (in sredstva) Škotske lige za evropsko svobodo, je vzrok v tem, da Liga podpira, če le more, vse, kar služi njeni politični liniji: proč od Angležev".

Tak zaključek je netočen. Predvidevam, da g. T. K. stvari dobro ni poznal ali pa je odnose med Angleži in Škoti meril z "jugoslovanskim" merilom - z odnosi med Hrvati in Srbi. Morda je mislil, da tudi Škoti vodijo podobno politiko kot jo Hrvati: "Proč od Srbov". Med vojno je napravil podobno napako Hitler; imel je posebne radijske oddaje za Škotsko, misleč, da se bodo Škoti odcepili od Angležev. Seveda se je pa mož v tem zelo zmotil. Angleži in Škoti se morda ne ljubijo, (dasi živi v Londonu več Škotov kot Angležev in to na boljših položajih in z boljšim zaslužkom kot Angleži) toda to ne vodi tako daleč, kot bi utegnil biti to slučaj pri Hrvatih-Srbih.

Glede "protiangleškega stališča" Škotske lige pa tole:

V Londonu obstoja Britanska liga za evropsko svobodo, ki ji predseduje vojvodinja Athollska; sama liga je stvarno njena ustanova. S to londonsko ligo je Škotska liga v tesni zvezi in jo je mogoče smatrati kot po družnico Britanske lige. Škotski ligi predseduje grof Mansfieldski, ki tesno sodeluje z vojvodinjo Athollsko. Ta pogosto potuje v Edinburgh in občuje s Škotsko ligo kot podružnico svoje Britanske. Ali je bila morda ta Škotska liga ustanovljena zato, da bi nacionalno zadovoljili Škote? Nikakor ne. Navaden Škot pa tudi prenekateri intelektualec nima prav nobenih simpatij niti za škotsko niti ne za britansko ligo. Vzrok dveh lig pa je:

1) Britanska liga ima sedež v Londonu, svetovnem centru, središču britanske vlade itd. Poleg tega je znano, da je vojvodinja Athollska v stiku z mnogimi vidnimi britanskimi politikimi, zlasti s konservativci, vključno g. Churchilla. Če bi torej njena Britanska liga prirejala kakšne konference raznih emigrantov v Londonu, bi se to moglo več ali manj tolmačiti kot da je takšna konferenca dobila podporo britanskih vladnih krogov. Dobro se spominjam vojvodininega odgovora leta 1946, ko je bila naprošena, da bi se Britanska liga javno zavzela v korist pok. gen. Mihailovića: "I do not want to embarrass the Government". (Nočem spraviti v zadrego vlado.)

2) Da bi se torej onemogočil "embarrassment" britanski vladi ali višjim britanskim krogom sploh, je bila ustanovljena podružnica nekaj sto milj. daleč od Londona - v Edinburghu. Tam je dana možnost vsem mogočim emigrantom, tako tudi "polfašistično" nastrojenim, da razkrijejo svoje srce in da se tako "olajšajo". Britanci imenuje Hyde Park, kjer more vsakdo govoriti o svoji stvari, kot "safety valve" javnega mnenja; Britanci vedo, da je tudi beguncem potrebna "varnostna zaklopka". Tako nekako so jo ustvarili v Škotski ligi in v drugih organizacijah, kjer se morejo begunci razgovoriti, urade in višje britanske kroge pa pustiti pri miru. - V. F.

JAVNO MNENJE

Konferenca. - G. urednik! Moje sta = lišče je bilo vsekakor enostransko, kajti hotel sem le povedati, kakome pojezi udrihanje Hrvatov čez Srbe, (enako kot Srbov čez Hrvate), kadar čas ni primeren. G. V. F. (KT 89) je mnogo bolj pristranski. Pravi, da je primerjava Hrvatov z Irci najlepši poklon Hrvatom. Zelo slab poklon - če pomislim na nedelavno vlogo Ircev glede Atlantske zveze in še slabši, če pomislim na irske delavce, kot jih poznamo v Angliji. A. C.

Veliki in mali. - G. urednik! Ali mi more kdo razložiti, kaj je hotel povedati g. J. Pleša v svojem pismu, KT št. 89.?

M. T.

G. urednik! G. Pleša je v svojem pismu brez dvoma hotel reči: "Velike ribe žro male". To je morda točno za nekatere ribe, ni pa to naravno zakon, ki ga je mož uporabiti za vse. Bog je ustvaril Velike in jim je dal višino, razsežnost in širino. Bog je ustvaril Male in jim je dal druge stvari, ki jih Veliki nimajo: brzino, žilavost in gibčnost; tako je ustvarjeno ravnotežje. Veliki se tako boje Malih kot Mali Velikih. Eni brez drugih živeti ne morejo. Ravnotežje! Majhen črv uniči veličansko drevo! Ogromni dinosauri in ostale predzgodbovinske živali so izginile, ostale pa so male. Mali

narodi so uničili ogromna cesarstva (Turčijo, Avstro-Ogrsko itd). Če gledamo na stvari s te strani, po tem zgleđa, da je naravni zakon, da Mali izkorišča in živi na račun Velikega. Stvarno pa je naravni zakon zakon Ravnotežja.

K.M.

Škof Voyk. - G.urednik! Polivanje z bencinom in zažiganje škofa je barabsko in samo barabe so mogle storiti kaj takega. Iznenadil me je pro test piscev A.N. in R.D., ker je KT uporabil te nazive v uvodniku. Željo, da bomo "boljši" in "dostojnejši" ne smemo zaiti v skrajnost in uporabljati ali zahtevati za barabska dejanja lepe nazive. Mislim, da KT z veliko skrbjo izbira besede; zato imajo "grde" besede večji učinek, kadar so uporabljene z nekim razlogom.

S.

Belogardizem. - G.urednik! Vaše poročilo o F.Sajetovi knjigi (KT 89) dopolnim, da napoveduje drugi del, v katerem bo popisal nastanek Slovenskega domobranstva in dogodke po kapitulaciji Italije do "osvoboditve" 1945. Prav nič ne bom presenečen, če bo "zgodovinar" Franček Sajet "ugotovil", da so vidovdanske aretacije od strani Gestapa 1944 bile dogovorjene med Plavo gardo in Nemci, češ da bi tako nasuli ljudem v oči peska, kako je bila Plava garda proti okupatorju...

S.J.

Dr.Mirko Roš. - G.urednik! V Vaši notici o častnem doktoratu dr.Roša je mala napaka: Savski most, ki je pred vojno vezal Beograd z Zemunom ni zgradil on, ampak ga je le preizkusil.

V.S.

Čestitamo!

V Shrewsburyju (Anglija) sta se poročila g.Jože Fabijan in gđc.No vina Zdenka.

CVETKA IZ DOMAČIH LOGOV

"Tri na dan.

V Ameriki tako malo narod izbi-
ra predsednika, kot na primer v
Tiovini ali kje za železnim zastorom.

Tukaj nam servirajo kandidate
politikarji in narodu dajo samo
liko, da jih potrdi. Bi bilo že
čas da bi v Ameriki tudi to
napravili zares demokratsko,
da bi kandidiral kdor bi hotel.

Damo to je razlika, da na voliš-
če nas ravno ne gonijo z bajoneti
ali z grožnjami, da bomo zgubili
krušno karto, če ne bomo šli na
volišče." Ameriška Domovina, 21.2.1952.

VESELO VELIKO NOČ ŽELITA NAROČNIKOM
IN BRALCEM - UREDNIŠTVO IN UPRAVA.

Arh.JOŽE PLEČNIK

je prejel častni doktorat Tehniške
visoke šole na Dunaju.

--

STALNE REORGANIZACIJE

so v Sloveniji (in Jugoslaviji) na
dnevnem redu. Preden so se odlo-
čili obnoviti občine, so vzorni up-
ravniki ugotovili, da je treba raz-
širiti delokrog okrožnih sodišč in
znova ustanoviti takšni sodišči v
Celju in Novem mestu. Zdaj pa je pre-
malo okrajnih sodišč, saj je doslej
imel vsak okraj samo eno sodišče.
Zato bodo ustanovili 10 novih: tako
v Šmarju pri Jelšah, Škofji Loki, Cer-
knici, Vrhniki, Litiji, Gornjem gradu,
Prevaljah, Sevnici, Ajdovščini in v
Sv.Lenartu v Slov.goricah. (Spomni-
mo se na stanje pred 1941!) In že
spet je nesreča tu: preveč je okra-
jev. Tako bodo ukinili okraje v Len-
davi, Radgoni, Poljčanah, Grosuplju,
Trebnejem, Ilirski Bistrici in Idriji.

Najbrž ne bo dolgo, ko bo Slove-
nija v upravnem pogledu spet takšna
kot je bila leta 1941...

--

SPLAV JE DOVOLJEN

v Jugoslaviji po novi uredbi: da se
reši življenje materi ali otroku; da
se prepreči pričakovani porod otro-
ka s hudimi pomanjkljivostmi; ako je
do nosečnosti prišlo zaradi posil-
stva, občevanja s slabotno osebo, z
mladoletno osebo, na podlagi zlorabe
položaja, zapeljevanja in krvo-
skrunstva. Splav je dovoljen, če se
pričakuje škoda na zdravju noseče
žene zaradi njenih težavnih gmotnih
osebnih ali družinskih razmer. Ven-
dar je splav po treh mesecih noseč-
nosti zelo otekočen.

Za SOCIALNI SKLAD je darovala D.
M. 10/- Iskrena hvala!

V Trstu je izšla 6.in zadnja št.
I.letnika revije "STVARNOST" z u-
vodnikom Boruta Žerjava ob 400let-
nici slovenske knjige, F.Jezinim
člankom "Sodobna slovenska proble-
matika" (v nadaljevanjih), Jerucovi-
mi pesmimi, raznimi prevodi, razgle-
di, ocenami in zapiski. Odslej bo
"Stvarnost" izhajala večkrat na le-
to v obliki zbornika.

Krogove "Zapiske" lahko naroči-
te v upravi Klica Triglava. Pošljite
Postal Order za 5/6.

NAROČNINA za KT: letno 24/-, četrt-
letno 6/-; za inozemstvo odgovar-
jajoča vsota z doplačilom za letal-
sko dostavo.